

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN HERK-DE-STAD-URSULINENSTRAAT

S. VERSTREKEN, K. BOUCKAERT, N. GEELLEN, D. WIJNS & J. CLAESEN

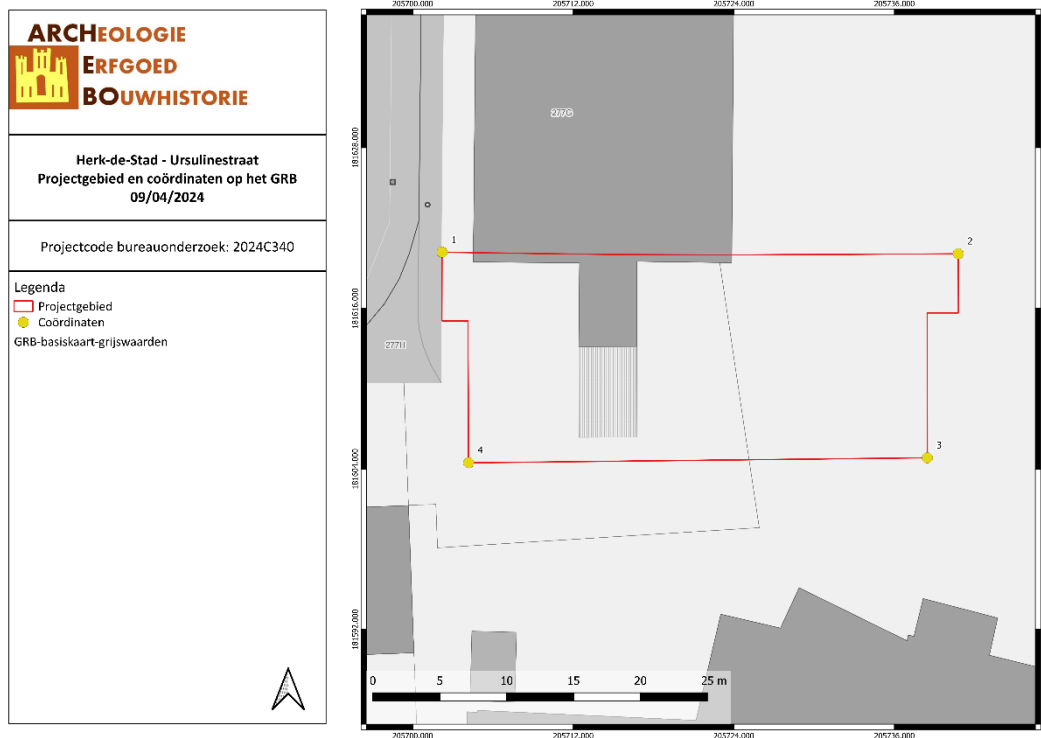
APRIL 2024

PROJECTCODE BUREAUONDERZOEK 2024C340

1 ALGEMEEN

Administratieve gegevens / Technische Fiche

Onderzoek:	Programma van maatregelen. Herk-de-Stad - Ursulinenstraat		
Opdrachtnemer:	ARCHEBO bv Merelnest 5 3470 Kortenaken		
Projectleiding:	Jan Claesen		
Erkend archeoloog:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Locatie:	Limburg, Herk-de-Stad, Ursulinenstraat, Campus Ursula		
Coördinaten :	1	X	205702.15
		Y	181620.80
	2	X	205740.55
		Y	181620.39
	3	X	205738.39
		Y	181605.34
	4	X	205704.06
		Y	181604.93
Kadastrale percelen:	Herk-de-Stad, afdeling 1, sectie A, perceel 277G, 287C3		

Figuur 1: Situering van het projectgebied op het GRB (Geopunt, 2024)

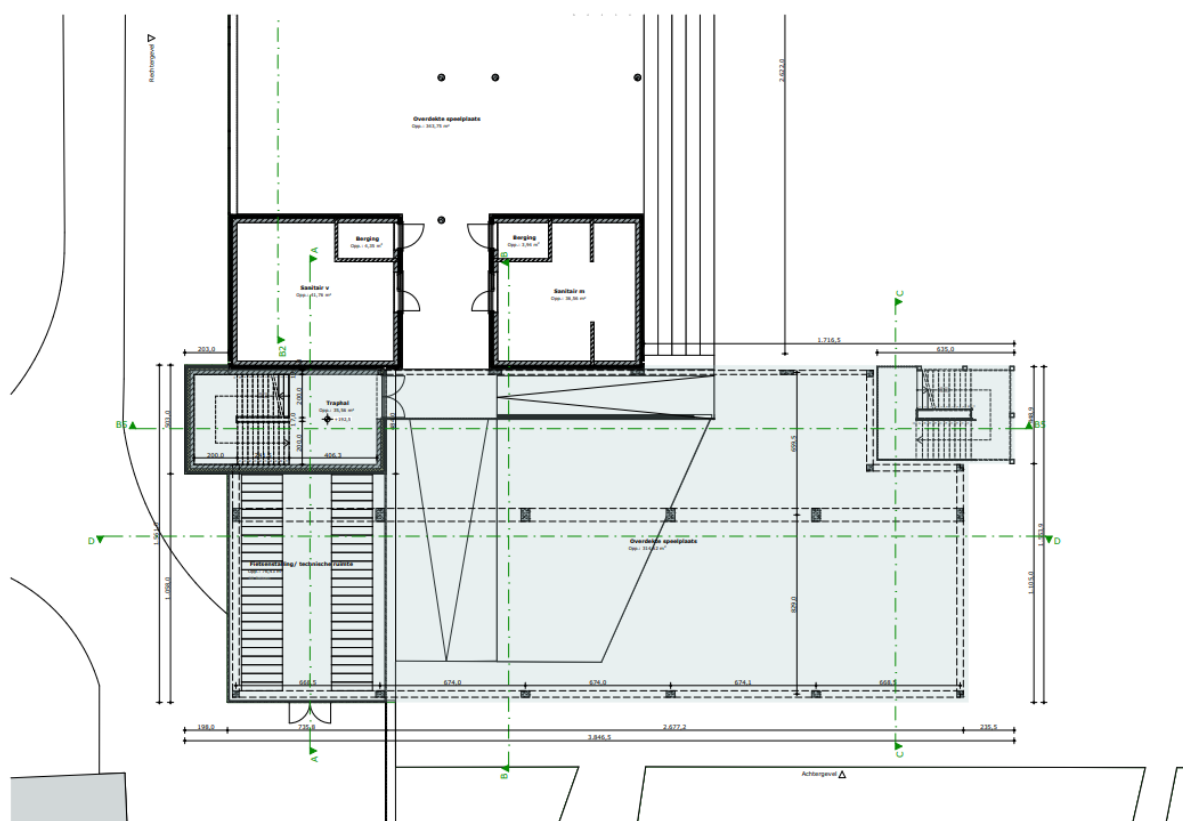
2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Het programma van maatregelen geeft een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij bodemingrepen. Het beschrijft de aard van deze maatregelen en de uitvoeringswijze van de eventuele maatregelen.

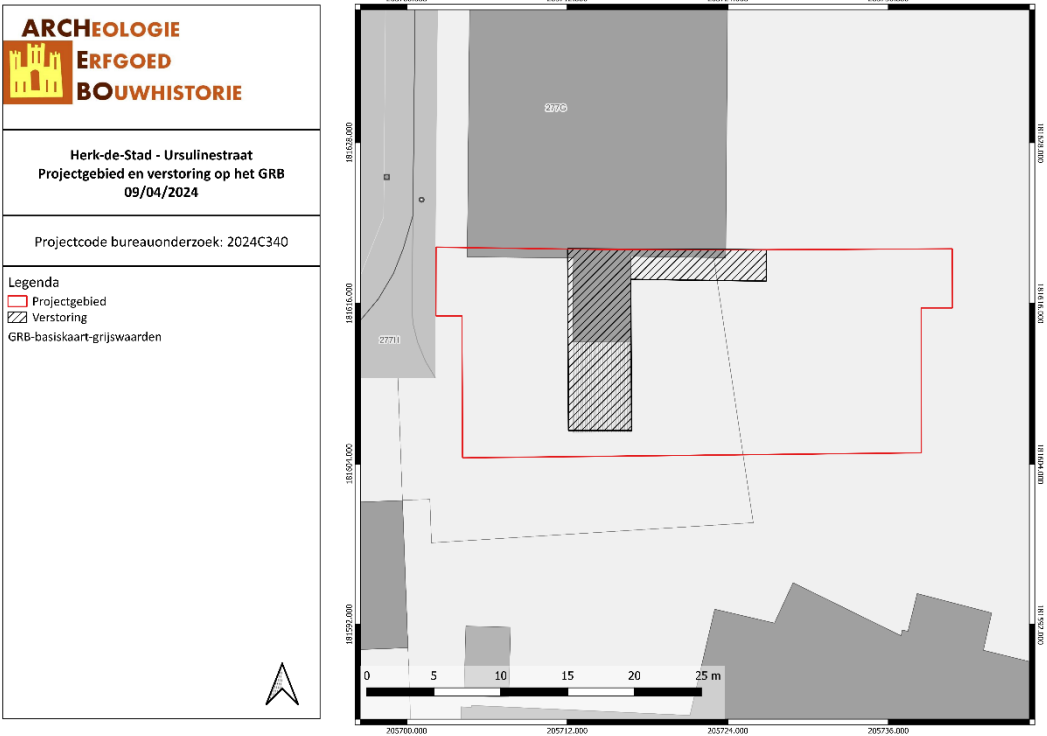
Aanleiding van het vooronderzoek

Binnen het projectgebied zal een nieuwe aanbouw komen aan een al bestaand gebouw. In het westen van het projectgebied komt een nieuwe fietsenstalling met in het uiterste noorden een trappenhal. Ook in het noordoosten komt een trappenhal. Centraal wordt de overdekte speelplaats uitgebreid en verandert er niets aan de inritten voor de overdekte kelder. Het volledige gebouw wordt aangelegd op de volle grond. Hierop komt eerst een laag betonstraatstenen. Omwille van de stabiliteit zal er wel een verstoring zijn, minstens tot op een diepte van 20 cm. Op de plaatsen waar de traphallen komen wordt de ondergrond minstens verstoord tot op een diepte van 50 cm.

Aangezien er een nieuwbouw wordt gebouwd op de volle grond wordt er uitgegaan van een maximale verstoringsgraad tot op de diepte van de C-horizont.

Figuur 2: Stedenbouwkundigplan (Opdrachtgever, 2024)

Figuur 3: Situering van het projectgebied en verstoring op het GRB (Geopunt, 2024)

Resultaten van het bureauonderzoek

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen valt het volledige projectgebied binnen een Scm bodem. Een Scm bodem bestaat uit een matig droge lemige zandgronden waarbij de humustoestand van de bouwvoor geassocieerd met de profielontwikkeling is zoals vermeld bij de droge lemige zandgronden, echter kan het humusgehalte wel iets hoger liggen. Roestverschijnselen beginnen tussen 60 en 90 cm. De waterhuishouding is goed in de winter; in droge zomers kan droogtegevoeligheid zich manifesteren. De bodems zijn geschikt tot matig geschikt voor zomergranen, geschikt voor aardappelen en marginaal geschikt voor veeleisende gewassen (tarwe, suikerbieten). Ze zijn weinig geschikt voor weide, maar geschikt voor tuinbouw, vooral voor wortelen en schorseneren, ook voor intensieve tuinbouw.

De hoogte van het projectgebied blijft nagenoeg hetzelfde over het gehele terrein. Het projectgebied ligt op de noordelijke helling van een heuvel. De dichtstbijzijnde waterloop is gelegen op een afstand van ca. 650 m rondom het projectgebied. Door de verre ligging van water en de hoge bebouwingsgraad binnen het terrein wordt de kans op het aantreffen van intacte steentijd artefactensites eerder laag ingeschat.

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied nooit enige vorm van bebouwing aanwezig is geweest. In de 18de eeuw was het gebied in gebruik als akkerland. De huidige scholencampus bestaat al vanaf 1914, het projectgebied valt dan binnen een omheining die gemaakt is uit hagen en behoort tot deze campus. In de 20ste eeuw zijn er op het projectgebied eerst bomen terug te vinden en vervolgens een sportterrein. Tot slot wordt er in de 21ste eeuw ten noorden van het projectgebied een schoolgebouw gebouwd.

Binnen het projectgebied zijn er geen archeologische waarden bekend. Binnen een straal van 1 km rondom het projectgebied liggen 25 CAI locaties. Het gaat hierbij om een hele reeks toevalsvondsten zoals metaalvondsten, vondsten uit de Romeinse tijd, middeleeuwen en de 18de eeuw en tot slot een grondsporen uit de ijzertijd, vroege en late middeleeuwen. Verder werden er rondom het projectgebied een hele hoop cartografische studies uitgevoerd. Uit deze studies zijn stadspoorten en stadsomwalling uit de late middeleeuwen teruggevonden, een site met een walgracht uit de late middeleeuwen en watermolens uit de 18de eeuw. Tot slot is er een hele hoop archeologisch onderzoek gebeurd met ingreep in de bodem. Een aantal van deze onderzoeken leverde geen kenniswinst op. De overige onderzoeken leverde kuilen en paalkuilen op uit de metaaltijden tot de nieuwste tijd, een holle weg die opgevuld en deels verhard is uit de 20ste eeuw. Muurresten van een laat middeleeuwse stadspoort, waterputten, verschillende bouwfases van de Sint-Martinus parochiekerk en tot slot een monumentaal relict uit de late middeleeuwen en 16de eeuw.

Het projectgebied bevindt zich landschappelijk en historisch gezien in een omgeving met archeologisch potentieel. Op basis hiervan kunnen sporensites aanwezig zijn, gaande van de Metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd. Aangezien er in de ruime omgeving nog weinig archeologisch onderzoek werd uitgevoerd is er een kans op kenniswinst.

Gemotiveerd advies

Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is.

Het uitgevoerde vooronderzoek is volledig. Alle relevante beschikbare bronnen zijn geraadpleegd. Tot op heden werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Het onderzoek toonde aan dat de landschappelijke ligging van het projectgebied een lage verwachting voor steentijd artefactensites heeft.¹

Ons advies luidt dan ook dat het niet nuttig is een **landschappelijk bodemonderzoek** door middel van boringen uit te voeren om een beter inzicht in de bodemopbouw van het terrein te verkrijgen en om na te gaan of het archeologische niveau verstoringen kent. De landschappelijke bodemopbouw kan ook bestudeerd worden op basis van landschappelijke profielen tijdens het proefsleuvenonderzoek.

Verder is de mogelijke aanwezigheid van archeologische sporen en archeologische vondsten op het terrein niet van die aard dat **geofysisch onderzoek** de aan- of afwezigheid van een waardevolle archeologische site kan bevestigen of uitsluiten.

Omwille van de aanwezige begroeiing is een veldkartering niet mogelijk. Na het verwijderen hiervan is **veldkartering** eveneens weinig zinvol gezien de mogelijke verstoringsgraad.

Aangezien er een lage verwachting is voor steentijd artefactensites is verder onderzoek in functie van steentijd in de vorm van een **verkennend archeologisch booronderzoek**, een **waarderend archeologisch booronderzoek** en **proefputten in functie van steentijd artefactensites** niet aangewezen.

Tot slot dient er een **proefsleuvenonderzoek** plaats te vinden. Het projectgebied kan immers een waardevolle sporensite bevatten vanaf de Metaaltijden tot en met de Nieuwe Tijd.

Indien er tijdens het proefsleuvenonderzoek archeologisch waardevolle sporen worden aangetroffen, kan dit onderzoek gevolgd worden door een eventuele **opgraving**.

Randvoorwaarden

Het betreft een uitgesteld bureauonderzoek aangezien er nog geen zekerheid is over het bekomen van de omgevingsvergunning. De asfalt laag dient voorafgaand aan het archeologisch onderzoek verwijderd te worden.

¹ Zie Resultaten van het bureauonderzoek

Vraagstelling & onderzoeksdoelen

Er dient een **proefsleuvenonderzoek** plaats te vinden. Het doel van een proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Om een dekkingspercentage te bereiken van ongeveer 10% wordt aangeraden te werken met proefsleuven van 2 meter breed met een maximale tussenafstand van 15 meter. Kijkvensters dienen steeds aangelegd te worden, ook als er geen sporen worden aangetroffen en dienen dan om de schijnbare afwezigheid van de sporen te verifiëren. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekkingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

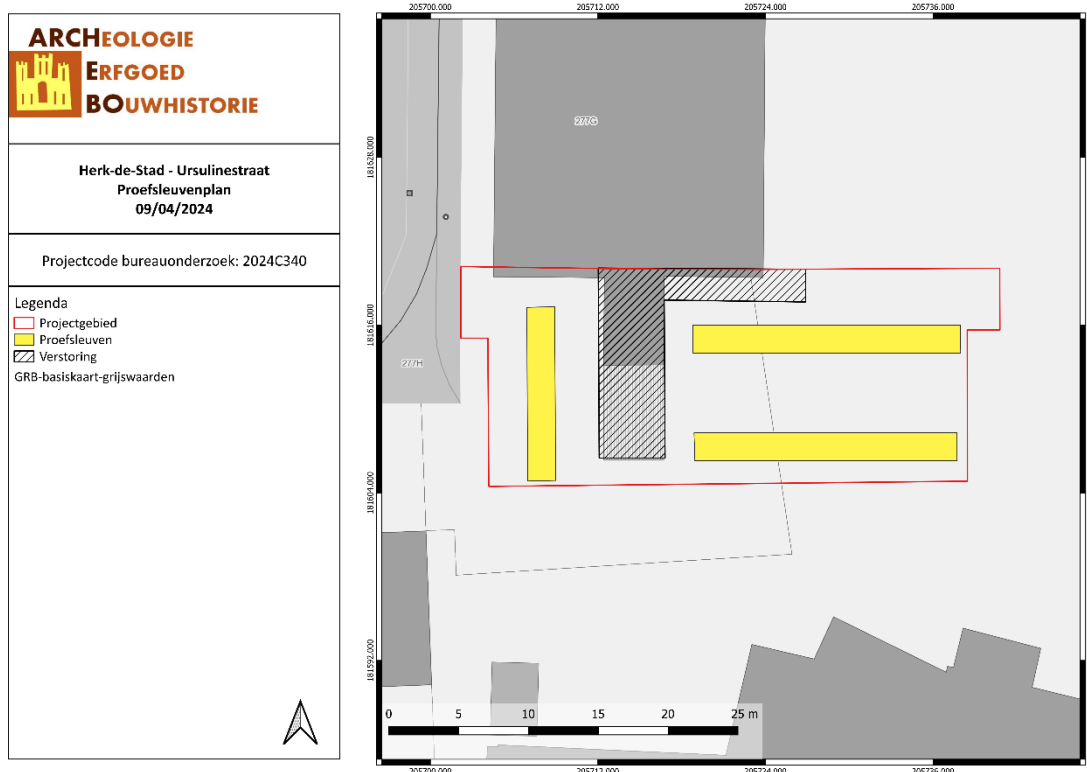
Afhankelijk van de resultaten van het landschappelijke bodemonderzoek kan een deel van het terrein uitgesloten worden van dit verdere onderzoek, bijvoorbeeld indien bleek dat bepaalde zones waren verstoord door recente vergravingen.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- *In hoeverre is de bodemopbouw intact, dan wel verstoord?*
- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*
- *Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?*
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden? Zijn er tekenen van erosie?*
- *Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?*
- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja,*
 - *Geef een beknopte omschrijving.*
 - *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
 - *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
 - *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
 - *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
 - *Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?*
- *Werd er een waardevolle archeologische vindplaats vastgesteld? Zo ja,*
 - *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
 - *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Is er vervolgonderzoek noodzakelijk?

De proefsleuven worden zo aangelegd dat ze zo lang mogelijk zijn. Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied. Tevens dient het aangelegde vlak alsook de storthopen met een metaaldetector op signalen gecontroleerd te worden. De proefsleuven worden zo ingeplant dat ze verspreid over het projectgebied liggen.

Figuur 4: Proefsleuvenplan (ARCHEBO bv, 2024)

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

1. Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

2. Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

3. Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van één of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.

3 FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering van het projectgebied op het GRB (Geopunt, 2024).....	2
Figuur 2: Stedenbouwkundigplan (Opdrachtgever, 2024)	3
Figuur 3: Situering van het projectgebied en verstoring op het GRB (Geopunt, 2024)	4
Figuur 4: Proefsleuvenplan (ARCHEBO bv, 2024)	8